і неупереджених процесуальних рішень. Проте саме завдяки зусиллям адвокатів вдавалось змінювати міри запобіжного заходу на більш м'які, не пов'язані з обмеженням волі, тим військовослужбовцям, які власними героїчними вчинками рятували життя сотен інших таких же військових і не мали на меті чи умислу вчинити дезертирство. Після їх зусиль приймались процесуальні рішення слідчими чи прокурорами щодо перекваліфікації дій підозрюваних військовослужбовців. Адвокати, використовуючи ті незначні повноваження, які надає їм Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», КПК України збирали інформацію, отримували пояснення, витребовували документи, які допомагали в подальшому максимально законно провести досудове розслідування та надати кваліфіковану оцінку усім подіям та вчинкам людей. Тим самим адвокат та прокурор допомагали один одному в забезпеченні такої важливої засади кримінального судочинства як засада законності (ст. 9 КПК України). Тому, на мою думку, досить слушним є не лише в наш час, але і в подальшому, посилення ролі адвокатів в усіх видах правовідносин, забезпечення їх єдиної участі в судових засіданнях як представників інтересів громадян, надання їм більш розширеного спектру повноважень задля реалізації функції захисту прав і свобод людини і громадянина. Тим більше, що і європейські інституції в більшій мірі підтримують Україну в такому напрямку реформування.

Підводячи підсумок, вважаю, що саме тісна співпраця військових прокуратур та адвокатів під час виконання наданих повноважень допоможе у подоланні єдиної для усіх проблеми – об'єктивно та законно дати оцінку порушенням закону у такий складний для України час.

Гордієнко Віталія Володимирівна

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Важливість і масштабність завдань з охорони життя і здоров'я, прав та інтересів громадян, відповідно до ст. 3 Конституції України, реформування адміністративного законодавства, а також поширеність адміністративних проступків, їхня структура, причини й динаміка зумовлюють необхідність предметного дослідження інституту адмі-

ністративної відповідальності, зокрема специфіки відповідальності військовослужбовців.[1]

Важливої уваги заслуговує статус військовослужбовців як суб'єктів адміністративної відповідальності. На військовослужбовців покладено важливе завдання оборони держави, тому і підвищенні вимоги ставлять до цієї категорії службовців. За останній час було прийнято ряд правових актів, які регулюють правовий статус військовослужбовців (прийнята нова редакція Закону «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», Військові Статути Збройних Сил України), а до Кодексу про адміністративні правопорушення внесені зміні щодо адміністративної відповідальності військовослужбовців.

У військовому юридичному словнику зазначається: «Адміністративна відповідальність військовослужбовця – це форма юридичної відповідальності військовослужбовця за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків та не є кримінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів. Адміністративні стягнення накладаються повноважними органами державного управління (органами внутрішніх справ, державними інспекціями, посадовими особами, уповноваженими на те законодавчими актами держави)» [11].

На відміну від адміністративної відповідальності, дисциплінарна відповідальність являє собою «особисту відповідальність військовослужбовців за проступки, пов'язані з порушенням військової дисципліни, норм моралі та військової честі». Притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності здійснюється їх безпосередніми начальниками, а також начальниками гарнізонів, старшими морськими начальниками, військовими комендантами, районними (міськими) військовими комісарами. При цьому порушників може бути піддано дисциплінарному стягненню. Проступки військовослужбовців можуть також розглядатися на зборах особового складу та товариськими судами честі.

В. В. Зуй, зазначаючи при цьому, Адміністративна відповідальність відмежовується від дисциплінарної тим, що суб'єкт адміністративного проступку не знаходиться в службовій залежності від органу або посадової особи, яка притягує його до адміністративної діяльності. Дисциплінарний проступок є обставиною для притягнення особи до дисциплінарної відповідальності – це протиправна дія працівника, що порушує трудовий розпорядок, який встановлений на підприємстві, установі,

організації. Цей проступок може проявлятися в порушенні службової, у тому числі трудової, дисципліни та спричиняти дисциплінарну відповідальність, яка виражається в накладенні дисциплінарного стягнення. Дисциплінарне правопорушення в більшості випадків пов'язане зі службовими, трудовими обов'язками особи [7].

Слід зауважити, що Дисциплінарний статут Збройних Сил України [3] не містить переліку адміністративних правопорушень, за вчинення яких військовослужбовець має нести відповідальність. У пункті 45 згаданого статуту вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках:

а) коли правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби;

б) коли порушення громадського порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини;

в) коли правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку.

Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку.

На сьогодні масовий характер мають випадки грубого порушення військової дисципліни. Зокрема, набуло поширення вживання алкогольних напоїв у місцях розташування бойових підрозділів і районах проведення антитерористичної операції військовослужбовцями Збройних Сил України, які призвані під час часткової мобілізації. Крім того, з початком оголошення мобілізації самовільно залишили військові частини або місця служби понад 10 тисяч військовослужбовців. Також виявлено факти непокори чи невиконання наказів стосовно понад 2 тисячі військовослужбовців. Така ситуація негативно впливає на обороноздатність держави й авторитет Збройних Сил України [10]. Тому,

з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» від 05.02.2015 р. №158-VIII. [5]

До КУпАП уперше запроваджено адміністративну відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби, необережне знищення або пошкодження військового майна, зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поводження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Також унесеною зміни щодо процесуального оформлення вчинення військових адміністративних правопорушень: так, командирам (начальникам) військових частин надано право складати адміністративні протоколи. Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б КУпАП, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Стаття 24 КУпАП установлює систему стягнень за вчинення адміністративних правопорушень [2]. Однак не всі з передбачених цією статтею адміністративних стягнень можуть застосовуватися до військовослужбовців. До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи й адміністративний арешт, а до військовослужбовців строкової служби – водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того, – штраф.

Поряд із цим, згідно зі змінами до чинного законодавства, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень

може бути застосована така санкція, як арешт із утриманням на гауптвахті. Відповідно до ст. 32–1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок».

Це покарання відбувається на гауптвахтах Служби правопорядку в спеціальних приміщеннях, які обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців, засуджених до арешту.

З наведеного насамперед вбачається, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність – за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків.

Нові законодавчі акти про адміністративну відповідальність повинні, враховуючи реалії сьогодення переглянути види адміністративних стягнень на правопорушників, при цьому слід врахувати особливості стягнень, які можуть бути застосовані до державних службовців, на яких поширюється дія статутів та положень про дисципліну.

Новий Кодекс про адміністративні проступки повинен містити якомога менше бланкетних норм. Законодавець повинен орієнтуватися на збереження норм з абсолютно визначеною формою диспозитивної частини.

Слід констатувати, що питання адміністративної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України регулюються Кодексом України про адміністративні правопорушення та Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норму про адміністративну відповідальність військовослужбовців за правопорушення на загальних підставах та норму, яка відсилає до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України щодо притягнення до адміністративної відповідальності. На думку Полякової О. С останнє або є зайвим, оскільки Дисциплінарний статут Збройних Сил України не регулює адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність, або потребує необхідності приведення норми у відповідність до норм Кодексу України про адміністративні правопорушення [9].

Вирішення всіх проблем, пов'язаних із застосуванням відповідальності за адміністративне правопорушення, можливе лише у випадку прийняти нового Кодексу про адміністративні проступки, оскільки внесення змін до чинного Кодексу про адміністративні правопорушення не вважається за доцільне. Новий Кодекс про адміністративні проступки повинен закріпити нові концептуальні положення щодо адміністративної відповідальності.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 254к/96-вр.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731–10/.

3. Закон України. «Про військовий обов'язок і військову службу». [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/2232–12.

4. Закон України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України». [Електронний ресурс] Сайт Верховної Ради України Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/551–14.

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період». Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/158–19.

6. Наказ Міністерства оборони України від 26.09.2013 р. №656 «Про затвердження Інструкції про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту, та затриманих військовослужбовців» [Електронний ресурс]. Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/zl775–13.

7. Административное право Украины / под ред. Ю. П. Битяка. – 2-е изд., перераб. и доп. – Х. : Право, 2003. – 576 с.

8. В. Л. Бабич «Адміністративна відповідальність військовозобов'язаних та призовників за порушення вимог Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу»». // Часопис Київського університету права • 2013/3, ст. 134–137.

9. Полякова О. С. «Адміністративна відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України» // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014№92, том 1, ст. 101–103

10. Ткаченко О. Г. «Адміністративна відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення» // Науковий вісник Херсонського державного університету, випуск 3. Том 2., 2015, ст. 164–167.

11. Военный энциклопедический словарь. – М. : Эксмо, 2007. – 1024 с.